

EGLĖS RACEVIČIŪTĖS TEKSTAS. SHUTTERSTOCK.COM NUOTRAUKOS

KLASĖ VIRTUVĖJE

Net jei pritariate nuomonei, kad tradicinė mokykla augina robotukus, žlugdo kūrybiškumą, tikruosius vaiko polinkius ir netinka šiuolaikiniams vaikams, galimybės mokytį juos kitaip pas mus kol kas nėra. Nebent tik labai teorinė...

Tradicinė mokykla atgyveno, nebespėja žengti koja kojon su šiuolaikiniu žmogumi, joje vaikams į galvą kalamos paklusnumo teorijos, mokoma ne galvoti, o tik atkartoti mokytojo ištransliuotas žinias, neturėti savo nuomonės ir ne džiaugtis mažojo atradėjo gyvenimu, o kaip nors iškęsti mokinio dalią. Taip, o kartais net ir griežčiau kalba drąsūs tėvai. Ir ne tik kalba, bet ir ieško ir net išbando mokymo alternatyvas – tokias, kokias turi JAV ir net mūsų artimiausios kaimynės – mokymą namuose (*homeschooling*), nemokyklinimą (*unschooling*) ir t. t.

KAIP GALIMA MOKYTIS

Lietuvoje visi mokyklinio amžiaus vaikai turi ryte keltis, pavalgyti pusryčius ir su sunkiomis kuprinėmis ant pečių pėdinti į mokyklą, sėdėti bent keturiose po keturiasdešimt penkias minutes pamokose, tada eiti namo ruošti pamokų. Bet yra (buvo) ir kitų legalių alternatyvų.

- **Vaiką namuose moko mokytojai.** Pasaulyje plačiai paplitusį terminą „homeschooling“ į lietuvių kalbą tiksliausiai būtų versti „mokymas namuose“. Tačiau Lietuvoje ši mokymosi forma poįstatyminiais aktais apibrėžiama kaip tokia, kai pas dėl sveikatos priežasčių negalintį lankyti mokyklos mokinį į namus ateina mokyklos mokytojas (-ai) ir moko pagal mokyklos programą.
- **Vaikus namuose moko tėvai.** Mokymosi formą, kai tėvai patys moko vaikus namuose, tokio mokymo entuziastai pavadino mokymusi šeimoje. Deja, tokia mokymosi forma įstatymais šiuo metu nėra apibrėžta – galimybė tėvams patiems mokytį vaikus egzistavo iki 2012 m., tačiau keičiantis švietimo įstatymui ji dingio. Šiuo metu kaip tik taip mokytį vaikus yra nelegalu.
- **Savarankiškas mokymasis namuose.** Švietimo įstatyme išliko. Tai – nuotolinio grupinio arba nuotolinio pavienio mokymosi formos, kurias gali rinktis tie Lietuvos piliečiai, kurie gyvena ar didžiąją metų dalį praleidžia ne Lietuvoje, taip pat itin gabūs moksleiviai, dalyvaujantys įvairiose meistriškumo, mainų programose ir pan.
- **Tokią mokymosi formą dar gali rinktis šeimos, gavusios Vaikų teisių apsaugos tarnybos (VTAT) rekomendaciją,** tačiau tokių rekomendacijų skyrimo tvarka nėra reglamentuota, todėl socialiai atsakingai šeimai galimybė tokią rekomendaciją gauti yra beveik lygi nuliui.
- **Nuotolinio pavienio ir nuotolinio grupinio mokymosi formos labai panašios, skiriasi tik mokomųjų dalykų atsiskaitymo dažnis ir mokomųjų dalykų kiekis.** Jei mokomasi grupėmis, privalu atsiskaityti visus dalykus praktiškai už kiekvieną pamoką maždaug kas dvi savaites ar kas mėnesį, pavienio mokymosi atveju vaikas gali mokytis pavienių dalykų, atsiskaitydamas kartą per tris, šešis mėnesius ar net kartą per metus. Abiem atvejais mokinys yra pririštas prie konkrečios mokyklos mokymo turinio, užduočių, o tai reikalauja ir vaiko, ir tėvų pastangų.

Į klausimus atsako Mokymo šeimoje asociacijos narė dviejų ikimokyklinio amžiaus vaikų mama Agnė Kundrotienė

Įsivaizduokime, kad sugalvoju, jog noriu mokytį vaiką namuose. Kam turėčiau apie tai pranešti, pasisakyti, kur kreiptis, kaip paruošti namų erdvę mokymuisi, ką įsigyti, nuo ko pradėti?

Vienintelis patarimas – prisijunkite prie Mokymosi šeimoje grupės feisbuke. Šios grupės nariai kovoja už savo konstitucinę teisę, skelbiančią, kad tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymosi formą.

Mokymas šeimoje. Kas tai?

Daugelis vis dar įsivaizduoja, kad tai mokyklos ir 45 minučių pamokos modelio perkėlimas į namų aplinką. Tačiau pasaulio praktika rodo, kad pabandžius tai padaryti paprastai viskas griūva. Ir tai savaime suprantama, nes namai nėra ir niekada nebus mokyklos pakaitalas. Čia veikia visai kiti principai. Mokantis šeimoje visas gyvenimas, visas pasaulis tampa viena didele vieta ir laiko neapribota mokymosi erdve. Tėvų ir vaikų santykiai yra visai kitokie nei mokytojo ir mokinio, todėl ir mokymosi procesas šiek tiek kitoks. Koks? Vieno „recepto“ nėra, nes kiekvienai šeimai paprastai tenka daugiau ar mažiau pavaiškščioti klystkeliams, kol atranda, kas vaikui ir konkrečiai jų šeimai tinka, o kas ne. Juk vienaip mokosi ekstravertas, kitaip – introvertas. Vienam patiks daug valandų sklaidyti enciklopedinio pobūdžio literatūrą, kitam reikės daugybės valandų pokalbių su klausimais ir atsakymais, trečiam gyvybiškai svarbu bus judėti, liesti, ketvirtam nuolat reikės eksperimentuoti, tyrinėti. Tuo ir žavus visas tas procesas, nes mokosi ne tik vaikas, bet ir tėvai – suprasti, išgirsti, pažinti savo vaiką.

Lietuvoje mokslas tarsi ir nemokamas, tačiau tenka pirkti vadovėlius, pratybas ir pan. Kiek kainuoja mokymasis šeimoje? Kadangi mokymasis šeimoje net

pačių Švietimo ir mokslo ministerijos tarnautojų yra dažnai suprantamas kaip mokymasis namuose, t. y. kai vaiką lanko mokyklos mokytojai, yra klaidingai teigiama, kad vieno mokinio mokymasis šeimoje kainuoja 7 kartus daugiau, nei mokinio, kuris lanko mokyklą.

Žinoma, jei mokytojas lankosi pas mokinį namuose ir skiria jam visą asmeninį dėmesį bei laiką, leidžia papildomas lėšas transportui, tikėtina, kad tai valstybei kainuoja tuos 7 kartus brangiau. Tačiau jei kalbėtume apie mokymąsi šeimoje, kai mokykla atliktų tik tam tikras kontroliuojančios ir egzaminuojančios institucijos pareigas, reikėtų kalbėti apie visai kitus skaičius. Deja, jų Lietuvoje neturime, nes tokia praktika šiuo metu neegzistuoja. Tačiau pasauliniai skaičiai rodo, kad šeimoje mokomi vaikai sutaupo valstybei didžiules sumas. Jei pasižiūrėsime, kas sudaro mokinio krepšelį, pamatysime, kad jo viso net ir nereikia tokiems mokiniams, ką jau kalbėti apie savivaldybių skiriamas lėšas mokykloms, kurios tokiems mokiniams tampa visai neaktualios (mokyklos aplinkos, pastatų priežiūra, nuoma, kt.). Šiuo atveju šeima prisiima finansinę atsakomybę už daugelį dalykų, todėl teigti, kad mokymasis šeimoje valstybei nuostolingas, yra klaidinga.

Jei kalbėtume apie tai, kiek toks mokymasis kainuoja ne valstybei, o šeimai, vienareikšmiškai reikėtų atsakyti, kad daug. Pirma, jis kainuoja vieno tėvų atlyginimą. Šeimoje, pasiryžusioje mokytį savo vaiką (-us) šeimoje, vienas tėvų turi arba visai nedirbti, arba turėti labai lankstų darbo grafiką. Todėl ši mokymosi forma, nors pasauliniu

mastu populiarėjanti, vis dėlto paprastai neveršija 1–3 proc. besimokančiųjų.

Ar tėvams reikia įgyti kokių nors specialių žinių, išlaikyti kokį nors testą ar egzaminą, kuris patvirtintų, kad jie gebės mokytis ir išmokyti savo vaiką? Daugybei tėvų trūksta psichologinių žinių, kaip elgtis, auklėti savo vaikus, ką jau kalbėti apie tai, kad dauguma mūsų neturime jokio pedagoginio išsilavinimo.

Vienas mokymosi šeimoje stereotipų – tai įsivaizdavimas, kad tėvai, mokantys vaikus šeimoje, turi būti visažiniai. Ir dar tas, kad pagrindinė tėvų, mokančių vaikus šeimoje, funkcija – suteikti vaikui žinių. Šį stereotipą sugriovė didžiulis NHERI (*National Home Education Research Institute*, t. y. Tarptautinis mokymosi šeimoje tyrimų institutas) atliktas tyrimas, po kurio paaiškėjo, kad tėvų išsilavinimas neturi jokios įtakos vaikų, besimokančių šeimoje, mokymosi laimėjimams. Kyla klausimas, kodėl. Todėl, kad vaikui mokantis šeimoje vieno tėvų vaidmuo yra ne suteikti vaikui žinių, bet motyvuoti mokytis. Išmokyti mokytis. Taip, be abejo, iš pradžių kiekvienas turi išmokti skaityti, rašyti ir skaičiuoti, tai yra pagrindas. Tačiau tai išmokus prasideda kita kelionės dalis ir jau paties vaiko, o ne tėvų indėlis į mokymosi procesą. Ir jei pirmaisiais mokymosi metais vaiko smalsumas ir žinių siekimas nėra „užmušamas“ (kaip kad nutinka daugumai pirmųjų ar antrojų, taip norėjusių eiti į mokyklą), tada vaikas pats, savo smalsumo vedamas, paprastai siekia žinių, o tėvai tampa labiau pagalbinin-

ATSAKOMYBĖ

Reta kuri mokykla prisiima atsakomybę už mano ar jūsų vaiko mokymąsi. Tikiu, kad pažįstate ne vieną „dvejetaininką“, buvusį jūsų ar gretimoje klasėje, o gal jūsų vaikas toks? Ant kieno pečių krinta atsakomybė, kai jis taip mokosi mokykloje? Tėvai kaltina mokytojus, kad jie neišmoko jų sūnaus ar dukters, mokytojai atsikerta, kad sistema, tėvai arba pats mokinys kaltas, taigi, išvada tokia, kad kaltųjų nėra, nes niekas iki galo už tai ir nėra atsakingas...

SKAIČIAI
 MOKYMASIS ŠEIMOJE NĖRA ĮTEISINTAS, TODĖL ŽINOMAS TIK SKAIČIUS ŠEIMŲ, KURIŲ VAIKAI MOKOSI NAMUOSE PAGAL SAVARANKIŠKO NUOTOLINIO MOKYMOSI MODELĮ. TOKIŲ ŠEIMŲ ŠIUO METU YRA APIE 2000.

gyvenančių užsienyje ir mokančių vaikus kitose šalyse, patirčių. Vienos šalys nereikalauja nieko, tik išsilauki 9 ir 12 klasės egzaminus, o visa kita leidžia rinktis savo nuožiūra, kitose šalyse j tai žiūrima griežčiau, todėl kontroliuojama tiek mokymosi programa, tiek vaiko progresas. Mokymosi šeimoje modelis yra gana senas, todėl yra susiformavusi daugybė įvairiausių šios mokymosi formos atšakų.

ir išbandant žaidimus bibliotekoje, važiuojant į muziejų ar pan., – čia ir karaliauja tikras bendravimas, kai jau keturmečiai atkreipia dėmesį į vieno ar kito savo draugo savybes, gebėjimus, dalijasi žaidimų vaidmenimis, tuo pačiu metu stebi ir natūralų, o ne formalų šalia esančių suaugusiųjų bendravimą. Ką ir kalbėti apie kasdienes ir visiškai natūralias bendravimo treniruotes susitinkant įvairaus amžiaus žmones parduotuvėse, kitose viešose vietose, o kur dar neformaliojo ugdymo užsiėmimai, kuriuose vaikai taip pat bendrauja, perpranta sociumo taisykles. Todėl dar klausimas, kuriam vaikui iš tiesų vėliau gali būti sunkiau – tam, kuris turi galimybes kas dieną sukintis tame sociume, ar tam, kuris pusę dienos nuo sociumo būna izoliuotas klasėje?
 Nereikėtų painioti šeimų, kurios dėl vaiko negalios yra priverstos iš tiesų sėdėti uždarytos namuose, ir tų, kurios renkasi mokymosi šeimoje modelį, atverdamos savo vaikams duris į pasaulį, o ne užverdamos jas jiems namuose.

VIENA DIENA

? KAIP ATRODO ĮPRASTA MOKYKLOS NAMUOSE DIENA?

- Paprastai užduotys ir pamokos atliekamos iš pat ryto, kol dar galva gerai veikia, kol visi pilni energijos ir ūpo. Yra žinoma, kad kai kurie vaikai, ypač vyresni, sunkesnes pamokas atlieka iš pat ankstyvo ryto, tik pabudę, tai gali būti net 7 val. Mažesnieji prie pamokų sėda vėliau, pavalgę pusryčius ir atlikę kai kuriuos kasdienes apsitvarkymo darbus.
- Surašyta dienvartė reikalinga, nes neleidžia užsimiršti, kad yra labai svarbių dalykų, kuriuos reikia atlikti. Tačiau ji yra tik gairės, kas po ko bus daroma, ji tarnauja šeimai, o ne šeimai jai. Dienos planą kiekviena šeima susidaro pati.
- Vaikai, kurie mokosi šeimoje, turi daugiau laisvo laiko užsiimti mėgstama veikla ar ugdyti kitokius, gyvenime labiau praversiančius įgūdžius, nes neprivalo, o ir nėra reikalo prie vieno dalyko ar temos sėdėti 45 minutes, jei pamoką ir užduotis pavyksta perprasti ir atlikti greičiau.

Kaip pažadinti smalsumą
 Vaikai smalsūs iš prigimties, tik tėvai turėtų neužgesinti jų smalsumo tingėdami ar vengdami atsakinėti į daugybę mažųjų klausimų. Išlaikyti smalsumą padeda ir tai, kad tėvai gali kontroliuoti mokymosi laiką ir vienam ar kitam dalykui skirti tiek laiko, kiek jo reikia, kad viskas būtų suprasta ir išsiaiškinta, arba tiek, kiek jo nori vaikas.
 Taip vaikas nepaliekamas neviltyje, kad štai dar neišmokau ar nesupratau vienos temos, o jau turiu imtis kitos, nes laikas spaudžia...

? Psichologai sako, kad vaikams nuo trejų metų svarbu tampa bendrauti, būti su ir tarp bendraamžių, kad labai svarbu įgyti tam tikrų įgūdžių, kurių jie negali įgyti būdami tarp suaugusiųjų. Mokydamasis namuose vaikas lyg netenka kai kurių galimybių būti kolektyve, perprasti jo taisykles, išmokti socialinio lankstumo ir pan. Ar jam nebus sunku vėliau?

Paskaičiuokite, kiek vaikas, kuris mokosi mokykloje, turi laiko bendrauti? Pamokose jis turi sėdėti tyliai ir su bendraamžiais nebendrauja. Tam lieka pertraukos, per kurias jis turi pereiti į kitą klasę, pavalgyti ar persirengti kūno kultūros pamokai. Kiek iš tos valandos, kuri susidaro iš pertraukų, tenka bendravimui? O ir koks ryšys gali užsimegzti per tas kelias vienu ypu duotas minutes? Apie ką per jas vaikai gali spėti pakalbėti, kuo pasidalyti, ko vienas iš kito išmokti? Šiek tiek kitaip yra vaikui, kuris mokosi šeimoje ir bendraujama su kitais tokiau pat būdu besimokančiais įvairaus amžiaus vaikais. Valanda ar dvi, praleistos tyrinėjant mišką, statant palapinę, braidant po upelį, renkantis knygas

kais, motyvuotojais, kurie padeda įveikti kylančius iššūkius.
 O dėl pedagoginių žinių, išsilavinimo... Vaikų mokymas šeimoje yra gyvenimo būdas, o ne profesija.

? Man atrodo, kad vienam tėvų – tam, kuris tarsi pasiaukoja ir lieka namuose su vaiku, gali būti nelabai lengva, nes ant pečių gula atsakomybė išmokyti, sumažėja savirealizacijos galimybė, be to, visos mamos žino, kaip sunku kartais yra „išsėdėti“ namuose, nes keturios sienos ir namų rutina ima spausti galvą...
 Dar vienas paplitęs stereotipas. Mokan-

tis šeimoje laiko, praleisto namuose, paprastai netgi stinga, jo visada norisi daugiau. Tai su vaikais leki tyrinėti į gamtą, tai skubi į biblioteką, į kitų šeimoje mokomų vaikų ir mamų susijimą, pagaliau vaikai lanko būrelius, kuriems mokymamiesi šeimoje taip pat turi daugiau laiko. Sunkiausia mokymosi šeimoje užduotis – visas tas veiklas, kurios vyksta už namų sienų, sutalpinti į dieną, savaitę, mėnesį.

? Ar namuose mokomasi pagal pačių susigalvotą programą, ar pagal standartinę vidurinių mokyklų programą?
 Bendruomenė turi įvairių šeimų,

← ? Kaip, kokie dokumentai vėliau įrodys, kad vaikas baigė mokyklą... namuose?

Tiek iki 2012 m., kai tėvai vaikus galėjo oficialiai mokyti namuose, tiek po 2012 m., kai buvo pereita prie nuotolinio mokymosi formos, vaikai mažiausiai kartą per metus atsiskaito mokykloje, kurioje jie yra priregistruoti. Kaip ir tradicinę mokyklą lankantieji, metų gale gauna įvertinimus ir patvirtinimą, kad yra perkelti į aukštesnę klasę.

**? Ar mokymasis šeimoje trunka visus įprastus dvylika metų?
• Ar čia tėra laikinas pažaidimas, na, tarkime, kol „užauga“ vaiko vertybinis stuburas, išsispredžia tam tikros problemos, kol tėvai randa jiems patiems patinkančią mokyklą savo vaikui ir pan.?**

Nors pasaulinėje praktikoje yra pavyzdžių, kai vaikas, pasimokęs tam tikrą laiką šeimoje, svajoja „paragauti“ mokyklos, labai retai ten nuėjęs nori joje ir likti. Nebent, žinoma, nėra kitos galimybės. Vis dėlto mokymosi šeimoje privalumai dažniausiai nusveria, ir vaikas, nuėjęs į mokyklą iš smalsumo, vėl nori grįžti ir toliau mokytis šeimoje. Būna ir priešingai.

? Ką manote apie nemokyklinimą, kai mokomasi tarsi nesimokant, tik žaidžiant, užsiimant tuo metu įdomiomis ir aktualiomis veiklomis, be vadovėlių, tiesiog gyvenant kasdienį gyvenimą, keliaujant ir pan.?

Apie šias formas Lietuvoje dar sunku kalbėti. Bet turime savo bendruomenėje gražų vienos šeimos, laimėjusios JAV žaliają kortą, pavyzdį, kai nusipirkę namelį ant ratų jie keliauja po visą šalį lankydami įvairius nacionalinius parkus, mokslo muziejus, skirtingose vietose įgydami įvairiausių patirčių, bendraudami su kitais vadinamaisiais „roadschooler“iais“ (besimokančiais ant ratų), dalydamiesi įspūdžiais vaizdo reportažuose.

Privalumas

Vienas didžiausių mokymosi šeimoje privalumų – galimybė sekti paskui vaiką, jo polinkius, suteikti galimybę ugdyti tuos gebėjimus, kuriuos turi iš prigimties. Visa kita tiesiog gali būti mokomasi lėčiau, palengva, įsisavinant sunkesnius dalykus savu tempu, o ne peržvelgus temas ir užduotis svetimu tempu taip ir likti nieko nesupratusiam...

AR ŽINAI, KAD...

PRESTIŽINIAI PASAULIO UNIVERSITETAI, TARKIM, HARVARDO, JEILIO AR STANFORDO, GRAIBSTYTE GRAIBSTO NAMIE BESIMOKANČIUS VAIKUS.

TYRIMAI RODO, KAD TOKIE VAIKAI PAPERASTAI YRA LABIAU SAVIMI PASITIKINTYS, GERIAU ŽINANTYS, KO NORI GYVENIME, SUGEBANTYS IŠSIKELTI TIKSLUS IR JŲ SIEKTI; JIE MOKA MOKYTIS, MOKA KELTI KLAUSIMUS IR PATYS IEŠKOTI Į JUOS ATSAKYMŲ.

KANADIETIS PROF. DR. GORDONAS NEUFIELDAS, PASAULYJE ŽINOMAS ILGAMETIS VAIKŲ VYSTYMO SI PSICHOLOGAS, TĖVŲ KONSULTANTAS IR KNYGŲ AUTORIS, PANEIGIA PSICHOLOGŲ NUOGASTAVIMUS, KAD VAIKUI NUO TREJŲ REIKIA BENDRAAMŽIŲ. JIS TEIGIA, KAD VISAVERTEI RAIDAI DAUG SVARBESNI YRA RYŠIAI SU VAIKUS GLOBOJANČIAIS SUAUGUSIAISIAIS.

EGLĖS RACEVIČIŪTĖS TEKSTAS. ASMENINIO ARCHYVO IR SHUTTERSTOCK.COM NUOTRAUKOS

NAMŲ DARBAI

Eglė – trijų vaikų mama. Prieš metus ji nusprendė pradėti eksperimentą – mokyti savo vaikus namuose.

Eksperimentas prasidėjo, įsibėgėjo ir dar nesustojo. Emilijai dabar yra 6 m., Sofijai – 4 m., Matui – 2 m., o Eglė visus tuos metus rašė ir teberašo dienoraštį (www.tryszirniai.lt) apie tai, kaip sekasi dirbti savo vaikų mokytoja, ką visi veikia visą dieną ir kaip dėl to jaučiasi.

PRADŽIŲ PRADŽIA

„Visi susirgę ir išsiderinę. Į viską žvelgiu pernelyg sudėtingai. Leisti nusimesti netinkamus lūkesčius, duoti sau ir vaikams džiaugtis vieniems kitais, juk vis dėlto ugdymas iki šešerių metų turi būti sutelktas ne į raides, skaičius, skaitymą ar rašymą, o į vaiko požiūrį, įpročius, santykį su tėvais bei Dievu. Jei mano vaikai suvoktų, kiek esu nusimačiusi per savaitę su jais nuveikti „mokslo“ srityje, turbūt jau dabar išeitų gyvent kur nors kitur.“

GERI ĮPROČIAI

„Asmeninė švara. Pirmą savaitę. Sekasi neblogai. Pagelbėjo ir tai, kad buvome apsirgę: nešvarios nosys – į trasą. Mokėmės čiaudyti į nosinę, kosėti užsidengę, o nusičiaudėję ar nusikosėję – nusivalyti. Be to, pratinamės po tualetu nuleisti vandenį ir plauti rankas... Taip pat rankas plauname grįžę iš lauko, prieš valgį, po valgio ar šiaip išsipurvinę. Charlotte Mason savo darbuose pabrėžia, kad reikia leisti vaikams išsipurvinti, bet reikalauti iš jų, kad išsipurvinę jie mokėtų susitvarkyti ir nusivalyti.“

GAMTA

„Gerai. Va čia tai buvo nerealiai. Paukščiai. Paukšteliai. O buvo taip. Nuo neatmenamų vasaros laikų *pintereste* esu prisisaugojusi visokių paukščių lesyklėlių (*bird feeders*). Šią savaitę gaminome gardumynus zylėms. Reikės: kiaulės taukų (bet kokioje parduotuvėje...), nelukštentų juodųjų saulėgražų ir visokių kruopų (sorų, avižų, grikių...). Viską sumaišome, sumakaluojame ir sudedame į kokius nors plokštesnius puodelius. Tada įsmeigiame kelias bambuko lazdeles (tai bus paukščių pakopėlė) ir pakabiname lauke už ašelės. Būsime išmintingi, jei puodelis bus papuoštas vienu kitu blizgučiu (pasirodo, paukščiai turi nekokią uoselę, bet gerą regą... Didesnė tikimybė, kad jūsų vaišės pamatys, o ne užuos...). Puodeliais iškabinėjome visą kiemą. Vienus – toliau, o kitus – visai arti lango. Visą savaitę stebėjome pasakiškus vaizdus.

Tad štai ką sužinojome: paukščiai kaip ir mes, žmonės, labiausiai apspinta vaišes rytais... tartum pusryčiautų. Po pusryčių kiemas nurimsta iki kito prisėdimo per pietus. Zylės – atsargūs, bet drąsūs paukščiai. Man jie panašūs į tuos pingvinus iš Madagaskaro – maži, bet apskrūs. Prie vaišių daugiau ar mažiau nesipeša, bet ir neužsibūna. Priskrenda akimirksniu, čiumpa taukuotą grūdą ir deda į kojas... oi, sparnus. Pristebėję paukščių bandėme juos piešti. Pradėjome nuo zylių.“

VIENA RAIDĖ – PER SAVAITĘ

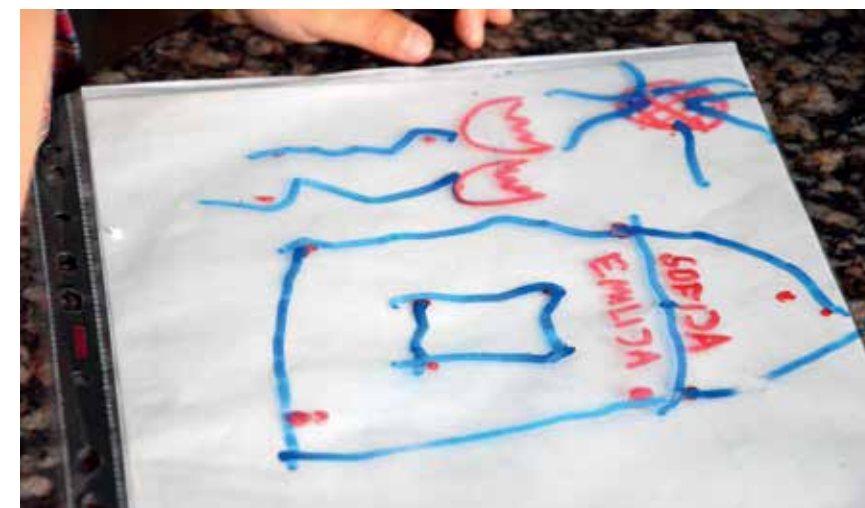
„T. Buvo tortas – tikras ir nupieštas. Tikrą pagamino Rita, o pieštą gamino vaikai. Buvo traukinys. Ant šaldytuvo pasikabinome Lietuvos žemėlapi. Iš kėdžių susistūmėme traukinį ir važiuavome iš Vilniaus į Kauną, vėliau – į Panevėžį, tuomet – vėl į Kauną – ir dar per Vilnių į Klaipėdą... Štai toks mūsų stebuklingas traukinys „Ratais kvadratais“. Vėliau kėdėse nebeišsėdėjome, todėl susikibome ir po namus pasileidome traukiniu. Jei į kalną – tai puškavome lėtai ir sunkiai, jei nuo kalno – greitai ir linksmai. Na, smagu. Pabandykite namie. Jei būtume dar turėję du papildomus suaugusiuosius, būtume paprašę, kad jie iš rankų padarytų tunelį ir mes pro jį klykaudami kaip kokie indėnai lakstyume, kol galvos apsisuktų.“

Buvo tyla ir buvo triukšmas. Tai toks mūsų sugalvotas žaidimas. Taisyklės: aš duodu signalą, o vaikai turi arba triukšmauti (puodais, šaukštais, kaladėlėmis... Tikra puota vaikams), arba būti tyliai (tikra puota man).

Buvo tamsu. Tamsu buvo antradienį (o antradienį buvo Vėlinės), kai vakare tvarkėme reikalus mieste ir sustojome prie Rasų kapinių. Buvo tamsu. O tamsoje... degė šimtai (gal vis dėlto tūkstančiai?) žvakučių. Žavėjomės. Aurimas su Sofija (vargšiukė mano Sofija...) pasiliko mašinoje saugoti miegančio Mato, o mes su Emilija nuskuodėme pasigrožėti nepaprastu reginiu. Net baisios šlapdribos neišsigandome. Vat.

Namie bandėme atkurti tamsą. Tamsioje vonioje žaidėme su spalvotomis šviesomis (stalinė lempa ir spalvotas plastikas: paprasta, bet smagu). Bandėme „sumaišyti“ spalvotas šviesas (kaip kad maišome dažus). Bet sudėję raudoną plastiką su mėlynu violetinės šviesos negavome. Eksperimentas pavyko, dabar žinosime.

Buvo teatras. Juk pamenate R.Skučaitės knygutę „Žvangučiai“? Ir ten toks eilėraštas-spektaklis apie žaislų karnavalą? Vat.“

RAŠYMAS

„Charlotte Mason knygoje perskaičiau tokią mintį – geriau tegul vaikas per dieną užrašo tik vieną raidę, bet gražiai, negu daug raidžių, bet *belekaip*. Siūloma ant popieriaus raidę rašyti tik tuomet, kai ją vaikas vizualizuoja užsimerkęs, pabando keliais tiksliais potėpiais užrašyti smėlyje, ore, ant lentelės, o tada tvarkingais, nelėtais judesiais užrašo popieriuje. Mokau vaikus raides rašyti ore. Jiems tai žaidimas, bet, manau, per jį lavinasi vizualus mąstymas ir erdvės suvokimas, koordinacija. Šią savaitę turime dirbti prie M raidės, nes Emilija ją išmoko rašyti labai netaisyklingai.“

O su Sofija vėl žaidėme nuo taško iki taško (beje, idėją perskaičiau *The Well Trained Mind*). Aš dėliojau taškus, o Sofija juos sujungia. Mėgstamiausias Sofijos užsiėmimas. Matau, kaip lavėja koordinacija, be to, stiprėja pasitikėjimas savimi ir, žinoma, nėra nieko smagiau, kaip daryti kažką kartu su mama... Ypač kai mama nebėga plauti indų, o sėdi šalia ir kantriai dėlioja ant lapo taškus. Ko gi daugiau norėti? Nebent ledų.“

← PASAULIO ŠALYS IR LAIŠKAI

„Šią savaitę pristačiau Emilijai pasaulio šalis: šiaurę, pietus, rytus, vakarus. Paaiškinau, kad iš šiaurės pučia šiaurys ir jis būna šaltas, o iš pietų – pietys, jis šiltesnis. Emilijai tai „užkabino“, o Aurimas pametėjo mintį apie kompasą. Kitą savaitę bandysime jį susiveikti.

Išsiuntėme tris laiškus – Simonui, Kamilai ir mokytojai Ilonai Balsytei. Kitą savaitę rašysime kitiems draugams ir lauksime atsakymų paštu. Į laišku rašymą įsitraukė ir Sofija. Aš be galo tuo džiaugiuosi, nes tikri, ranka rašyti laiški – pabėgusi, prarasta, išbarstyta, bet tokia svarbi mūsų gyvenimo dalis. Rašytiniu laišku mes ne tik bendraujame, bet ir skiriame laiko, parodome dėmesį, laviname ranką, dosnumą, minkštiname širdį. Siunčiame priminimą apie save, padaršinimą artimui, siunčiame gabalėlį mėlyno dangaus, kruopelytę saulės...

Be to, laišku rašymas ir siuntimas – tai jau ir savikontrolės, tvarkos, organizuotumo reikalas. Juk reikia laišku ne tik parašyti, bet ir tvarkingai įdėti į voka, užlipinti pašto ženklą (tokį dar reikia būti iš anksto nusipirkus – o tai planavimas!), užrašyti adresą ir nepamiršti laiško išvežti į paštą. Mums prireikė viso mėnesio ir kelių pamirštų ir pamestų laišku, kad išsiųstume savo pirmąjį laišku močiutei Juditai į Tverus.“

SKAITYMAS

„Mes veržiamės pirmyn! Beveik nenorom, beveik su zyzimais, beveik su pasirangymais, bet pūškuojame. Rytais, kol dar visi miega, su Emilija tupiame ant grindų ir griebiamo jautį už ragų. Pirmą, kol Emilija dar koncentruoja dėmesį, iš skiemenų sudėlioju kokį nors šmaikštų sakinį (pvz., Rita bijo joti). Triukas tas, kad pirmas žodis sakinyje yra artimo žmogaus vardas, pavyzdžiui, Rita, tėtė, mama, tad vos perskaičius pirmą žodį Emilijai panūsta sužinoti, kas čia vyksta su Rita, tėtė ar mama. Jei parenku žodį pelė, lėlė, gelė – neveikia. Kai pavargstame skaityti (o tai įvyksta žaibiškai), žaidžiame skiemenų detektyvą. Aš prieš Emiliją išdėlioju keliolika kortelių, aiškiai ištariu kokį žodį, o Emilija turi jį surasti. Kai dėmesys išsenka (o tai įvyksta greičiau nei žaibiškai), prašau surasti visus skiemenis, prasidedančius kokia nors viena raide. Dažniausiai šiuo pratimu savo skaitymą užbaigiame, nes Emilija griūna „išsekusi“ ant žemės, ištisia rankas (lyg ištroškęs dykumų keliautojas siektų stiklinės vandens), kažką sustena ar sugargaliuoja ir vaidina mirusią. ... Tuomet aš darau išvadą, kad pamoka baigta.“

PAKLUSNUMAS IR ŠVARA

„Mokomės paklusnumo ir švaros. Knygos „Teaching the Trivium“ autoriai rašo: „Jei namie yra vaikų, mamai ir tėčiui niekuomet nereikėtų lankstyti rinkti ant žemės išmėtytų daiktų.“ Vaikai turi padėti atlikti namų ruošos darbus. Šią savaitę taip ir darėme. Įdaviau vaikams kempinėles, naminio valiklio (šlakelis acto, šlakelis ekologiško indų ploviklio ir vanduo) ir paprasčiau išplauti grindis, sienas, virtuvės spinteles. Namai paskendo putose, bet rezultatas pradžiuogino – tokia švara, kokios dar nebuvo nuo Emilijos gimimo.

Žinoma, vaikams tvarkytis nepatinka. Ir man nepatinka, bet reikia. Su vaikais triukas yra toks – neleisti išsisukti nuo ruošos darbų. Dabar Emilija po kiekvieno valgio paprašyta nurenka visą stalą, tačiau kiek laiko mums reikėjo dėl to grumtis! Pirmas savaites turėjau kas kartą atsakinėti į tuos pačius klausimus: „Mama, ar aš jums tarnaitė?“

ATMINTINAI

„Mes kartu su Emilija atmintinai išmokome kai kuriuos faktus apie vikšrelius. Mokėmės paprastais konkrečiais sakiniais: vikšrelis turi tris kūno dalis – galvą, krūtinę ir pilvą; vikšrelis turi tris poras kojų ant krūtinės – iš viso šešias kojas ir penkis poras kojų ant pilvo – iš viso dešimt kojų... ir t. t. Kam to reikia? Penkiametei? Stimuluoti smegenis. Tai pirma. O antra, tokiam amžiuje vaikai unikaliai greitai įsimena informaciją. Ateityje prie tos sauros informacijos (kuri dabar atrodo nereikalinga) jie lipdys suvokimą, formuos patirtį, analizuos. Nebeklaus: „Mama, kas čia?“, o verčiau: „Mama, kam tai skirta?“ Kitaip tariant, tai klasikinio mokymo modelio pagrindas. Pirmą išmokstame faktus, vėliau išmokstame jų ryšius ir suteikiame pirmiesiems prasme.“

MATEMATIKA

„Pusė ir pora. Nežinojau, kad vaikai to nežino. Su puse greitai susidorojome. Dalijome į dvi dalis krūveles saldainių, karpėme per pusę šiaudelius, laužėme makaronus. Pusė – tai padalyti į du, į dvi dalis. Išmokome. Su pora buvo šiek tiek sudėtingiau, nes čia jau nebe sudėtis, o truputį – ir daugyba. Pirmą išsiaiškinome, kas yra pora, – tai du. Dvi kojines, du batai. Tai gali būti vyras ir moteris, šokantys valsą. Tai peilis ir šakutė. Tai dvi kaladėlės. Du. Tuomet perjungėme pavaras: o kiek daiktų būtų dviejose porose. Dabar vaikų mąstymas dar vis *manipulative* stadijos, todėl apie tai kalbant privaloma prieš akis turėti apčiuopiamus daiktus. Pabandėme su pirštais. Lenkėme po du pirštus vienu metu: viena pora, dvi poros, trys poros – ir taip iki penkių. Dar pabandėme su *craft sticks*. Lyg ir aišku. Jungiame pavaras toliau: kiek porų sudaro n daiktų. Problema iškilo natūraliai, kai Emilija dengė stalą pietums. „Kiek lėkščių padėjai?“ – klausiu. „Keturias.“ – „Idomu, kiek bus porų?“ – „Keturias...“ Ir taip beveik pusvalandį. Ir taip aiškinau, ir kitaip, vis tiek kažkur kažkas dar nesusijungė. Labai įdomu, kaip veikia vaikų mąstymas. *Fascinating.*“

EGLĖS RACEVIČIŪTĖS TEKSTAS. SHUTTERSTOCK.COM NUOTRAUKA

PIRMAS ŽINGSNIS: PASITIKRINTI SANTYKIUS

Psichologai ir edukologai pastebi, kad imliausi žinioms vaikai tada, kai yra atsipalaidavę, jaučiasi saugūs, ramūs. Namuose, tikėtina, jie kaip tik taip ir jaučiasi.

Kokius kitus mokymo šeimoje plusus ir minusus pastebi specialistai?

Psichologai šiek tiek įtariai vertina į mokyklas savo vaikų neišleidžiančius tėvus, ypač jei šeima turi ir kitų vadinamosios uždaros šeimos požymių. Jie klausia, kieno gi poreikius taip elgdami tenkina mama (arba tėtis): savo (nori laikyti vaiką prie savęs kuo ilgiau) ar vaiko? Pagaliau visada yra rizika, kad tėvai tokį mokymą renkasi norėdami nuslėpti kokius nors ypatingus vaiko poreikius.

APIE VAIKĄ

Mokymosi šeimoje tendencija egzistuoja, nes mokykla tokia, kokia ji yra šiandien, nesugeba prisitaikyti prie vaiko, mokymosi programos nesikeičia taip sparčiai, kaip keičiasi gyvenimas, mes matome, kaip gabūs vaikai tampa sunkiais, problemiškais dėl savo elgesio, nes tradicinės mokyklos režimas ir mokymo forma, kai pamoka trunka keturiasdešimt penkias minutes, jų poreikių nebepatenkina. Tokių vaikų poreikius ir smalsumą patenkintų galimybė nuosekliai spręsti kylančias problemas kaip tik ten ir tada, kur ir kada jos kyla, tikrovėje, o ne mintyse, tik kažką įsivaizduojant. Pavyzdžiui, reali galimybė suskaičiuoti, kiek ir ko galima nusipirkti parduotuvėje turint tam tikrą sumą pinigų, kiek gražos turi duoti pardavėja ir pan., vaikus išties motyvuoja labiau nei tokio pat turinio uždavinys vadovėlyje.

Kad pasikeistų mokymosi sistema, reikia labai daug laiko, o nekantraujančiųjų gyventi ir mokytis kitaip, taip pat gebančiųjų tai suteikti savo vaikams yra jau dabar. Mokymasis šeimoje turbūt būtų palankus tiems vaikams, kuriems tradicinėje mokykloje sunkiau dėl kitų diktuojamo tempo, nes jiems reikia lėtesnio, o gal kaip tik greitesnio tempo.

Antra vertus, noras mokyti vaiką šeimoje išties gali slėpti ir tėvų norą turėti vaiką tik sau. Vis dėlto labai sunku išgryninti tikruosius tėvų motyvus, neįsigilinus į individualų atvejį.

Kas man kelia nerimą? Ar daug tėvų yra pajėgūs organizuoti mokymą profesionaliai, ar turi pakankamai patirties ir mokėtų perteikti žinias nežalodami vaiko? Jei tėvai bus pernelyg reiklūs, rizikuos „perspausti“, jei per mažai reiklūs – per daug pataikauti. Taip pat tėvams gali būti labai sunku atriboti tai, kas vyksta šeimoje, ir mokymosi procesą. Pavyzdžiui, jei vaikas ryte nepasiklojo lovos, mamai tai gali

sugadinti nuotaiką, ji bus suirzusi, vaikas tai jaus ir tai neabejotinai atsilieps jo gebėjimui mokytis, susikaupti. Vaiko elgesys veikia mamos nuotaiką, o mamos nuotaika – jo nuotaiką.

Mokytojo vaidmuo yra itin svarbus septynmečiams, dešimtmečiams, prasiplečia jų akiratis, vaikui supranta, kad tėvai nėra visažiniai, kad mokytojai, t. y. kiti žmonės, taip pat daug žino, kad ne tik tėvai yra teigiami, bet galima pasitikėti ir kitais žmonėmis, perimti jų žinias, lyginti mokytojus su tėvais, o juos – su kitais. Taip pamažu vaiko gyvenime atsirandant vis naujų teigiamų personažų, kuriais norisi sekti, tikėti, vaikas mokosi atsiskirti nuo tėvų, o šie – nuo vaiko.

Žmogus turi mokėti gyventi su savo kartos žmonėmis. Mokykloje lavinamas ne vien protas, joje bręsta ir asmenybė. Būdamas kolektyve vaikas išmoksta savo žinias „pasimatuoti“ su kitais, dalyvauti, patirti malonumą žaisdamas, bendraudamas, konkuruodamas. Yra labai svarbių dalykų, kurie turėtų būti įtraukti ir į mokymo šeimoje programas, svarbu, kad tai vyktų natūraliai, – šeimose mokomi vaikai susitikinėtų su mažaisiais giminaičiais, lankytų būrelius, eitų į kitas viešas vietas, kuriose gali sutikti bendraamžių ir pabūti be mamos už nugaros.

Yra vaikų, lankančių darželius ir mokyklas, kuriems nelengva atsiskirti nuo tėvų. Tai žinodami psichologai, edukologai ir tėvai numato mažučius žingsnelius, kuriuos darydamas vaikas po truputį mokosi įveikti savo baimes, nerimą, išbūti be tėvų vis ilgiau, pabūti su svetimu žmogumi. Jeigu vaikas tokių žingsnelių nedarė, neišmoksta valdyti savo emocijų, tai augant reakcijos, kurias paskatina atsiskyrimas, gali būti labai stiprios, nevaldomos, vaikas gali nesugebėti susidoroti su jį ištikusiu savarankiškumu.

APIE MAMĄ

Yra mamų, kurioms patyrimas, kad vaikui yra šimtu procentų reikalinga dvidešimt keturias valandas per parą, toks malonus ir įtraukiantis, jog gali būti išties sunku priimti savarankišką vaiką, jo draugų ir pomėgių, kuriuose ji nedalyvauja. Nesąmoningas pasiaukojimas dėl vaiko vėliau gali kišti koją, trukdyti jam augti, nes mama visaip trukdo turėti draugų arba vaiko draugai jai nepatinka, nepatinka viskas, kas yra ne namų – nei maistas, nei sąlygos, nei vertybės, nei mokymasis. Vaikui nesąmoningai diegiama mintis, kad visi kiti yra priešai, o be mamos ir namų jis pražus. Tokia uždara sistema sekina ir vaiką, ir mamą.

Todėl labai svarbu, kad sprendimas mokyti vaiką namuose būtų sąmoningas ir sąmoningai vykdomas. Sąmoningai priėmusi tokį sprendimą moteris nesijaučia aukojanti save, ji jaučiasi pasirinkusi sveikesnį požiūrį ir suvokia tokio pasirinkimo prasmę, planuoja šitą veiklą rasdama laiko ir sau, savo draugams, savo pomėgiams ir poreikiams. Sąmoningas pasirinkimas yra labiau apdovanojantis, o ne sekinantis ar ribojantis.

Moteris, kuri sąmoningai pasirinko tokį kelią, daro tai ne dėl savęs, o dėl vaiko ateities. Tada ir vaiko savarankiškėjimas, nors mamai visada dviprasmiškas, tampa malonus.

” SVARSTANT APIE
KAIP TIK TOKĮ
BŪDĄ MOKYTI
VAIKUS, REIKĖTŲ
PAANALIZUOTI
IR TARPUSAVIO
SANTYKIUS.
MOKYMAS ŠEIMOJE
NEGALI BŪTI VIENO
TĖVO SPRENDIMAS.“

APIE VYRĄ IR MOTERĮ

Mokymas namuose, šeimoje gali turėti įtakos ir tėvų tarpusavio santykiams, ypač jei pasirinkimas taip gyventi yra priimtas labai sąmoningai, jei į veiklą „įkrintama“ taip, kad vaikas tampa svarbesnis nei partneris. Kai taip nutinka, blogai būna visiems, vaikui – taip pat, nes gali būti nesąmoningai blokuojamas santykis su tėčiu, jis nuskurdinamas vieno žmogaus vyravimu.

Moteris, kuri praranda moteriško malonumo ar gyvenimo dalį ir tampa tik mama, tik savo vaiko mokytoja, save taip pat nuskurdina. Nereikia visko atiduoti vaikui – to nereikia net ir jam. Jam reikia išorinio pasaulio, taip pat ir žinojimo, kad mama turi gyvenimą ir malonumų ir be jo.

Vis dar pasitaiko labai kategoriško požiūrio, kad „sėdėti“ namuose su vaiku – vadinasi, nieko neveikti. Taip nuvertinama labai svarbi gyvenimo dalis – žmogaus auginimas. Jei kyla partnerių konfliktų iš serijos „Tu nė karto naktį nesikėlei užsegti sauskelnių, o tu – nė euro neuždirbai“, rodo jų nepasitenkinimą vienas kitu, tai, kad poros santykis negeras.

Taigi, svarstant apie kaip tik tokį būdą mokyti vaikus, reikėtų paanalizuoti ir tarpusavio santykius. Mokymas šeimoje negali būti vieno tėvo sprendimas.